

Natura 2000 Veldbezoek

Olde Maten & Veerslootslanden

Datum bezoek: 5 juni 2024

Aanwezigen

\$ J J

Provincie Overijssel: Maurits von Martels (ochtend)

J J J

Datum verslaglegging 27-11-2024

Colofon

Uitgave

Provincie Overijssel & Staatsbosbeheer

Datum

27-11-2024

Auteurs

[REDACTED] J

[REDACTED] J J

Adresgegevens

Provincie Overijssel

[REDACTED] J

[REDACTED] J

[REDACTED] J

[REDACTED] J

[REDACTED] J J

Natura 2000 bezoek Olde Maten 2024

Inleiding

Sinds de inwerkingtreding van de PAS (2015) vindt jaarlijks bij de Natura 2000-gebieden een veldbezoek plaats, waaraan provincie, TBO's en overige geïnteresseerde gebiedspartners deelnemen. Tijdens het veldbezoek wordt op een aantal locaties een visuele inspectie uitgevoerd. Het doel van het bezoek is om opvallende zichtbare (of indicaties voor) ontwikkelingen in de habitattypen en leefgebieden van soorten te bespreken. Het veldbezoek is nadrukkelijk een aanvulling op, en geen vervanging van de veel uitgebreidere monitoringssystematiek van de natuurkwaliteit. Deze veldbezoeken zijn voortgezet onder de noemer Natura 2000-veldbezoek, omdat het PAS in 2019 is geëindigd.

Verslag

Start bij de Veldschuur

Om 09:00 zijn wij bijeengekomen bij de Veldschuur te Rouveen. Na een kennismakingsronde kwam het gesprek al snel inhoudelijk op gang waarbij na het programma ook wat actualiteiten met betrekking tot het gebied zijn benoemd. Zo bleek in het voorjaar van 2024 al water te zijn ingelaten door het extreem lage waterpeil (5 cm onder agrarisch peil). Op het moment van het bezoek was het gebied echter alweer aardig nat.

Veerslootslanden (kooi)

(1) Na de introductie is het veldbezoek van start gegaan in het afgesloten blauwgraslandreservaat rond de kooi (Veerslootslanden), zie kaart 1 voor de bezochte punten. Bij aankomst nam [REDACTED] ons mee in de geschiedenis van het gebied. Dit gesprek voerden we direct achter het toegangshek vanaf een hoger opgebrachte strook in het landschap. Deze strook is opgebracht als kade om water vast te houden, waarbij met relatief kalkrijk materiaal is gewerkt. Hierdoor is hier een afwijkende vegetatie ontwikkeld met veel grote ratelaar (*Rhinanthus angustifolius*). In de laagte voor ons zien wij het blauwgrasland zoals het in een groot deel van het Staphorsterveld er in het verleden uit heeft gezien. Vroeger werd het systeem echter nog sterker gevoed door mineraalrijk grondwater (kwel) maar dit is nu vrijwel volledig afkomstig uit inundatie vanuit een sluisje.

(2) Redelijk recent was er echter nog steeds verdroging/verzuring zichtbaar door een abundantie aan veenpluis in het midden van de percelen. Om het water voldoende de percelen in te laten komen is hier in 2015 een greppel hersteld (figuur 1), waarna de percelen ook in de kern weer aangereikt konden worden met gebufferd water. De greppels zijn bewust breed afgevlakt waardoor het beheer gemakkelijk plaats kan vinden. Rondom de greppel zien we soorten als stijve waterweegbree (*Baldellia ranunculoides*) en

Figuur 1 – Foto van de locatie met greppel in de Veerslootslanden. Onder in het beeld is ook de verruigde vegetatie rond de greppel te zien.

egelboterbloem (*Ranunculus flammula*). Aan de uiteinden van de greppel zien we wat ruigtesoorten zoals grote brandnetel (*Urtica dioica*) en ridderzuring (*Rumex obtusifolius*), dit zijn volgens [J] restanten van de bodemverstoring rond het herstellen van de greppel.

In de rest van het perceel zien we een duidelijk effect van het beperkt doortreden van oppervlaktewater vanuit de sloten. Op korte afstand van de slootkanten (3 à 5 m) zien we soorten van een gebufferd milieu zoals Spaanse ruiter (*Cirsium dissectum*) en grote pimpernel (*Sanguisorba officinalis*). Meer naar het centrum van het perceel zien we dat andere soorten van een meer ruig/zuur milieu de overhand nemen zoals egelboterbloem en poelruit (*Thalictrum flavum*). De aanwezigheid van deze soorten in de kern van het perceel is naast een tekort van buffering vanuit de sloten mogelijk ook te wijden aan verdroging (oxidatie) van de toplaag.

(3) We lopen verder naar de zuidelijk gelegen percelen. Het veen waaruit deze percelen bestaan is jonger waardoor het meer permeabel is voor het water vanuit de sloten. Hier zien we bijzondere soorten zoals vlozegge (*Carex pulicaris*) en trilgras (*Birza sp.*) bij een onderbegroeiing van blauwe zegge (*Carex panicea*) en zwarte zegge (*Carex nigra*). Bij de overstaande perceelsgrens zien we knotszegge (*Carex buxbaumii*) en Spaanse ruiter maar ook poelruit. Ondanks de aanwezigheid van soorten uit gebufferd milieu duidt de aanwezigheid van poelruit wel enigszins op verdroging. In een toekomstige situatie zou het wenselijk zijn dat het gebufferde slootwater gemakkelijker in het perceel te brengen is, bijvoorbeeld door het realiseren van aanvullende greppels. Dit wordt momenteel meegenomen in het ecohydrologisch onderzoek dat uitgevoerd wordt door [J]

Vanuit de waarnemingen spreken we over het benodigde beheer van deze blauwgraslanden. Vanwege de kwetsbaarheid van de bodem kan hier niet met groot materieel worden beheerd. De percelen in de kooi worden daarom momenteel gehooid met rupsbanden. Dit maaibeheer werkt goed, maar er zijn nog wel problemen rond de beschikbaarheid van de aannemer. De aannemer die het beheer hier met de rups uitvoert is onvoldoende beschikbaar om bijvoorbeeld het hooien gefaseerd uit te laten voeren.

Kaart 1 – Kaart met bezochte locaties in en rondom de Veerslootslanden weergegeven met cijfers. Als onderlaag is de T0 habitattypekaart gebruikt uit 2014 (Provincie Overijssel, 2014). Hierin is donkerblauw het blauwgrasland, lichtblauw is heischraal grasland, donkergroen is pioniervegetatie met snavelbiezen en groen is veenmosrietland.

Afgegraven perceel (noordelijk van Veerslootslanden)

(4) Na de blauwgraslanden zijn wij naar een van de recentelijk afgegraven percelen gereden. Het perceel ten noorden van de Veerslootslanden is rond 2010 afgegraven ter ontwikkeling van blauwgrasland. Het plaggen is destijds in de nazomer gedaan waardoor de percelen met gewenste soorten zijn gekoloniseerd. Inmiddels komen er veel blauwgrasland soorten voor, al zijn er ook nog veel zones waar soorten van een meer voedselrijk milieu staan. Op deze percelen wordt daarom verschaald door zo veel mogelijk van het gemaaide materiaal af te voeren als veevoer. In het perceel lijkt hierdoor steeds meer blonde zegge (*Carex hostiana*) voor te komen. Het maaien gebeurt op de afgegraven percelen met dezelfde rupsen die het blauwgrasland in de kooi maaien, hierdoor worden zaden voor soorten die zich moeilijk verspreiden als bijkomend voordeel in de percelen geïntroduceerd.

Naast het opvallende vlekkenpatroon in de vegetatie zien we op deze percelen een patroon dat vergelijkbaar is met de situatie in de Veerslootslanden, waarbij vanaf de slootkanten naar het midden van het perceel de vegetatie veranderd. Langs de slootkanten zien we soorten van gebufferd milieu zoals knotszegge, blauwe zegge en paddenrus (*Juncus subnodulosus*). Meer naar de kern van het perceel zien we veenpluis en egelboterbloem. Ook zien we hier moeraskartelblad (*Pedicularis palustris*), wat indiceert dat zich hier zowel gebufferd water als stagnerend regenwater aanwezig is. Idealiter zou ook op deze percelen bevoeiing plaats moeten vinden. Met name zou inundatie in de winter hier met mengwater vanuit de sloten 's winters plaats moeten vinden om de buffering van de bodem op peil te houden. Een gemaal zou hier wat Staatsbosbeheer betreft uitkomst voor bieden, maar deze is om lokaal politieke redenen nooit gerealiseerd.

Olde Maten (Conradsweg-Postweg)

(5) Na de lunch hebben wij het veldbezoek voortgezet bij het veenmosrietland aan de Conradsweg binnen de Olde Maten. Hier hebben wij eerst gekeken bij het hieraan grenzende broekbos. Hier zien we een bos bestaande uit berken (*Betula*) en elzen (*Alnus*) op een onderbegroeiing van veenmossen (*Sphagnum*). Dit broekbos vormt een goed voorbeeld van het gevolg van stoppen met beheren van veenmosrietland dat volgens successie doorontwikkeld naar broekbos of hoogveenbos.

In het veenmosrietland naast het broekbos zien we soorten van een zuur milieu. Zo zien we hier veel veenmos, sterzegge (*Carex echinata*) en snavelzegge (*Carex rostrata*). Toch zien we op stukken tussen het veenmos haarmossen (*Polytrichum*) die duiden op verdroging.

Op de ribben naast het veenmosrietland zien we meer heischrale vegetatie met hierin grote pimpernel en tormentil (*Potentilla erecta*). Plaatselijk is er wel enige verruiging zichtbaar door de aanwezigheid van braam (*Rubus*). Op figuur 2 zijn zowel de ribben als de veenmosrietlanden te zien.

Figuur 2 – Het perceel met veenmosrietland, foto genomen vanaf de ribbe met heischraal grasland.

De habitattypen worden hier gemaaid met materiaal voorzien van rupsbanden. Dit kan hier echter alleen op de lange rechte percelen aangezien draaien met rupsen tot te veel schade aan de vegetatie leidt.

In het zuiden van de Olde Maten komen volgens de T0 habitattypekaart ook nog trilvenen voor, maar deze worden geklepeld en grenzen direct aan het weidevogelgebied waar bemest wordt. Het is de vraag of deze trilvenen momenteel nog kwalificeren. Ook vindt er nog bemesting binnen de N2000 begrenzing plaats vanuit oude contracten waarin dit nog toegestaan is. SBB vernieuwt deze contracten niet onder deze voorwaarden, dus op termijn zal dit wel worden uitgefaseerd. Op dit moment wordt er in ieder geval niet direct aan kwalificerende habitattypen gemest.

Perceel met veenmoeras

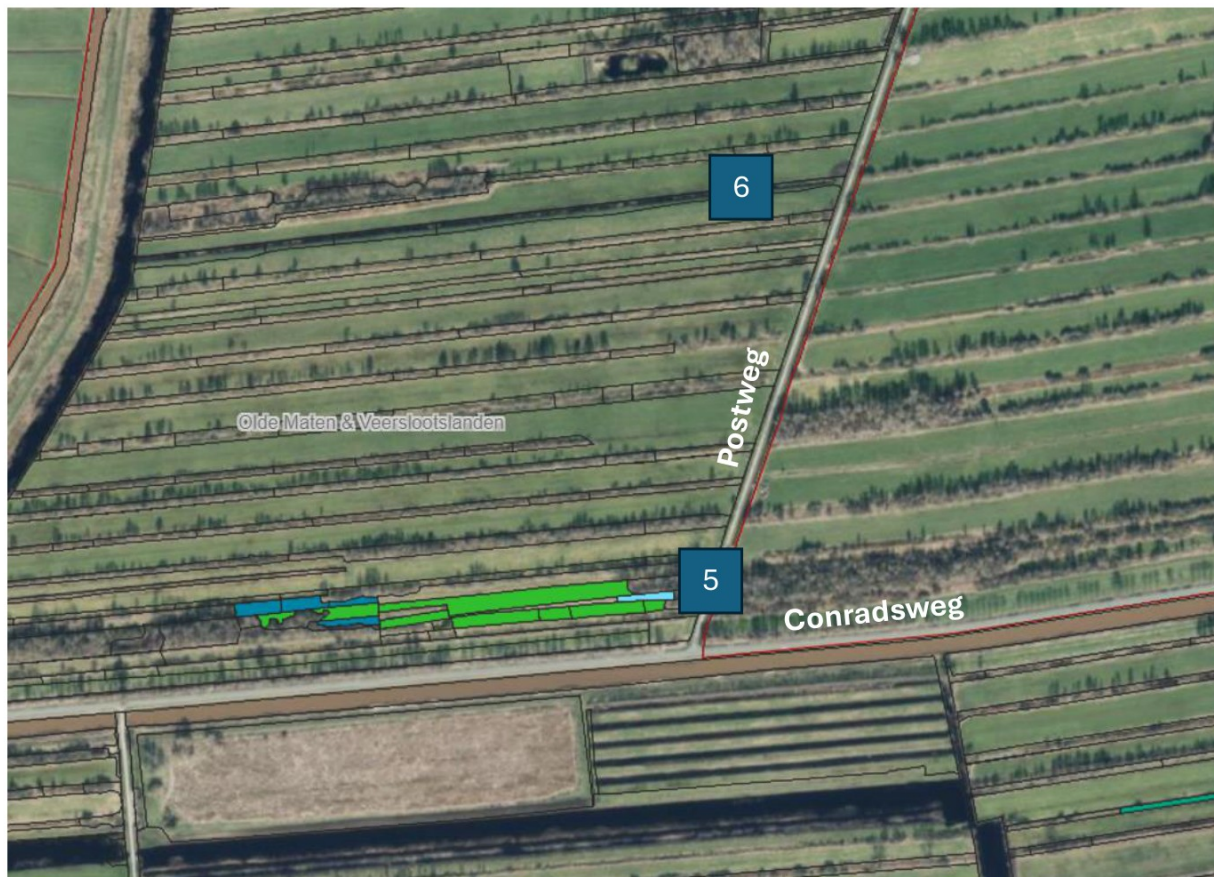
(6) We vervolgen onze weg via de Postweg naar een perceel dat ca. 10 percelen noordelijker ligt. Dit perceel is rond 2010 bosvrij gemaakt en langs de kant afgeschuind om meer invloed vanuit de boksloot te creëren. Twee jaar geleden is vervolgens houtige opstand uit de boksloot verwijderd. Op het perceel zelf zien we op dit moment vooral een voedingsrijke ruigte van gestreept witbol (*Holcus lanatus*), pitrus (*Juncus effusus*), ridderzuring en kale jonker (*Cirsium palustre*), zie figuur 3. Door het aanschuinen zijn er in de geschoonde boksloot kansen ontstaan voor de ontwikkeling van veenmosrietland.

Figuur 3 – Het recent geschoonde perceel aan de Postweg

Op dit moment is de vergoeding vanuit SNL echter ontoereikend om dergelijke stukken op de juiste wijze te beheren en door te ontwikkelen naar een habitatype. De boksloot is namelijk op dit moment gekarteerd als veenmoeras (N05.03), waar een aanzienlijk lagere vergoeding voor berekend is in vergelijking met veenmosrietland (N06.01). Alhoewel dit een SNL-kwestie is, zou wel vanuit N2000 beoordeeld moeten worden waar de prioriteit zou moeten liggen voor de te ontwikkelen natuurdoel-/habitattypen. Voor veenmosrietland en blauwgrasland liggen nu uitbreidingsdoelstellingen op de habitattypen. Voor de doorontwikkeling naar gebufferde habitattypen moeten echter de boksloten wel voldoende schoongehouden worden en het juiste beheer worden uitgevoerd, waar eveneens aanvullende subsidie voor benodigd is. Anders zou het beheer zich beter kunnen richten op het ontwikkelen van hoogveenbos (niet aangewezen in Olde Maten). Ditzelfde geldt voor veel andere percelen in de Olde Maten. Het beheer van deze percelen vindt nu plaats vanuit de [REDACTED] J

Ter plekke bespreken we ook nog de opties voor waterlevering via de Veldiger Binnenlanden, de landbouwzone tussen de Olde Maten en de dijk van het Zwarte Water. In deze zone wordt door de aanwezige agrariërs wateroverlast ervaren doordat ze tussen twee N2000 gebieden in liggen. Dit is echter nooit met onderzoek vastgesteld, waardoor een onderzoek hiernaar mogelijk inzicht zou kunnen bieden. Een hydrologische verbinding tussen de twee gebieden zou voor de verdroging in de Olde Maten geen geschikte optie zijn aangezien de waterpeilen van de gebieden niet overeenkomen. Ook is de waterkwaliteit van het Zwarte Water ontoereikend voor de doelen in de Olde Maten. Een verbinding met het Staphorsterveld zou daarom beter zijn.

Kaart 2 - Kaart met bezochte locaties aan de Postweg in de Olde Maten weergegeven met cijfers. Als onderlaag is de T0 habitattypkaart gebruikt uit 2014 (Provincie Overijssel, 2014). Hierin is donkerblauw het blauwgrasland, lichtblauw is heischraal grasland en groen is veenmosrietland.

Veenmosrietland aan Zwartewaterkloosterweg

(7) We rijden terug richting het zuiden waar we stoppen bij een groot stuk veenmosrietland. De percelen waartussen het veenmosrietland gelegen is zijn wat blauwgraslandachtig/heischraal. Het veenmosrietland zelf heeft lang in wintermaaibeheer gezeten toen er nog rietlandbeheer plaatsvond. In de loop van tijd nam zowel de belangstelling voor, als de oogst van riet af door verzuring. Hierna is het perceel vanwege de botanische voordelen in zomermaaibeheer genomen. Hierdoor is de invloed van riet in het perceel minder geworden. We zien hier een verscheidenheid aan soorten, waaronder: kalmoes (*Acorus calamus*), knolrus (*Juncus bulbosus*), grote lisdodde (*Typha latifolia*), riet (*Phragmites australis*), veenmos, haarmos, draadzegge (*Carex lasiocarpa*), ronde zonnedauw (*Drosera rotundifolia*) en wateraardbei (*Comarum palustre*). De verscheidenheid laat zien dat er zich hier een gradiënt bevindt (wateraardbei) van ophopend zuur water (ronde zonnedauw, veenmos) naar meer invloed is vanuit basenrijk oppervlaktewater (oa kalmoes, draadzegge). Toch vindt er plaatselijk ook verdroging plaats (haarmos). Het riet en de grote lisdodde laten zien dat het watersysteem hier relatief voedselrijk is.

Ter plaatse bespreken we een aantal van de aangewezen habitatrictlijnsoorten. Zo kunnen vissen op alle plekken in de Olde Maten voorkomen mits er open water met waterplanten is. In de boksloten is dit soms een beperkende factor aangezien deze niet altijd schoon gehouden kunnen worden. Voor de zeggekorfslak (*Vertigo moulinsiana*) is voldoende habitat aanwezig langs de kanten van de hoofdvaart waar de soort vooral in pollen van pluimzegge (*Carex paniculata*) voorkomt.

Kaart 3 - Kaart met bezochte locaties aan de zwartewaterkloosterweg in de Olde Maten weergegeven met cijfers. Als onderlaag is de T0 habitattypekaart gebruikt uit 2014 (Provincie Overijssel, 2014). Hierin is groen veenmosrietland.

Reeënspoor

(8) Een klein stuk ten zuiden van het veenmosrietland lopen we vanaf een parkeerplaats het Reeënspoor in. Hier zien we verschillende boksloten waaraan petgaten (open water) zijn gegraven. De boksloten zijn inmiddels aardig ver in de verlanding. Hier heeft zich met name in de oeverzone veenmosrietland ontwikkeld. Sommige van deze stukken kwalificeren mogelijk in de nieuwe kartering. We zien hier onder andere knolrus, geelgroene zegge (*Carex demissa*), hoge ciperzegge (*Carex pseudocyperus*), grote kattenstaart (*Lythrum salicaria*) en egelboterbloem. Nadat dit stuk lang is gemaaid met een eenasser is het nu in beheer gekomen met de rupsmaaier. Verderop zien we nog een aanvullend stuk veenmosrietland met kleine zonnedaauw (*Drosera intermedia*), wolfsfoot (*Lycopus europaeus*) en hennegras (*Calamagrostis canescens*). Aan de overzijde van het water zien we een eerdere fase van de verlandingscyclus waar op basis van de aanwezige soorten een eutrofe vorm van verlanding plaatsvindt. Hierin zien we een gradiënt van onder andere kikkerbeet (*Hydrocharis morsus-ranae*), grote en kleine lisdodde (*Typha angustifolia*) en egelboterbloem.

(9) Verderop langs het Reeënspoor komen we langs een aantal trekgraten waarin een rijke watervegetatie aanwezig is. In een van de trekgraten zien we krabbenscheer (*Stratiotes aloides*) samen groeien met witte waterlelie (*Nymphaea alba*) en plat fonteinkruid (*Potamogeton compressus*). Mits de juiste fonteinkruiden in deze trekgraten voorkomen zou deze kunnen kwalificeren als meren met krabbenscheer met fonteinkruiden (H3150).

(10) Tegen het einde van het Reeënspoor komen we aan bij de Natte As. Hier zien we ondiepe waterzones met ook op verschillende plaatsen krabbenscheer, ook zien we een sierlijke witsnuitlibel (*Leucorrhinia caudalis*). Net buiten ons zicht heeft [redacted] J geheel met krabbenscheer gevulde sloten gezien (op de kaart net ten noorden van vakje 10).

Dit punt bevindt zich binnen het watersysteem halverwege een inlaatmogelijkheid. Als de Natte As een betere inlaatmogelijkheid zou krijgen is het water echter nog wel te ver van de Veerslootslanden af om deze ook op het watersysteem aan te koppelen.

Toelichting grondslagen

In dit document kunt u secties vinden die onleesbaar zijn gemaakt. Deze informatie is achterwege gelaten op basis van de Wet open overheid (Woo). De letter die hierbij is vermeld correspondeert met de bijbehorende grondslag in onderstaand overzicht.

J Art. 5.1 lid 2 sub e

Het belang van de openbaarmaking van deze informatie weegt niet op tegen het belang van de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer van betrokkenen